

Ίδρωτα, την ἄγρια ἡδονή τῆς ψιλοδουλεμένης φράσης δὲν τὴν ἔνοιωσε ὁ κ. Ξ. Τὸ ἔφος του πρόχειρο, διαστικὸ σὰ νὰ περιμένῃ ὁ τυπογράφος στὴν πόρτα νάρπαξ τὰ χερόγραφα.

Στὸν ἴδιο τόμο ὁ κ. Ξ. μᾶς προσφέρει κ' ἓνα ἄλλο δῆγμα. Ὁ «Ἀντάρτης». Ἐκὼς νέος, φοιτητὴς κι αὐτός, γιὸς κάποιου ἀστοῦ σιαφιδᾶ, ἀγαπάει τὴν κόρη ἐνὸς κόντε κ' ἐπειδὴ ἡ κόρη δὲν τὸν καταδέχεται, αὐτὸς κάνει διάφορες τρέλλες καὶ σὰ τελευταία αυτοκτονεῖ τὴν ὥρα ἀκριβῶς πὺν γίνεται ὁ γάμος τῆς κόρης μὲ κάποιον ἄλλον. Κανείς δὲν καταδέχεται σήμερα νὰ δημιουργήσῃ τέτοιες σκηνὲς πὺν θυμίζοντε παλιά, ρωμαντικὴ περίοδο τέχνης. Ὁ κ. Ξ. πὺν ἐκμεταλλεύτηκε σὰν καλὸς δημοσιογράφος τὰ πάντα, θέλησε νὰ ἐκμεταλλεῖται στὴ σημερινὴ περίσταση πὺν τὸ θέμα αὐτὸ φαίνεται πὺς ἔχει κάποια πέραση, καὶ τὸ ζήτημα τῆς πάλης ἀνάμεσά σις κοινωνικὲς τάξεις. Μὰ ἡ ἀστικὴ τὸν ἰδιοσυγκρασία δὲν τοῦ ἐπίτρεψε νὰ ἰδῇ βαθύτερα τὸ ζήτημα κ' ἡ πιθανὴ πρόθεσή του ἀποτελματώθηκε σὲ μιὰ κοινότατη ἐρωτικὴ ἱστορία. Ἐτοί ἔπλωσε ἓναν ἀστειὸ τύπο κοινωνικοῦ ἀνιάρτη πὺν ξεθυμαίνει τὸ θυμὸ του δίνοντας χαστουκιὰς σ' ἓνα δυστυχημένο μισοπάλαβο Ζακυνθινὸ κόντε, πὺν σὰς βεβαιούμε πὺς μὲ αὐτὸ μᾶς τὸν ἔκανε συμπαθητικώτατο. Ἴσως νὰ εἶναι τὸ συμπαθητικώτερο πρόσωπο αὐτὸς ὁ κόντε Ροζάρος μέσα σὲ ὅλο τὸ δῆγμα.

Τέτοια θέματα ποὶ ἀπαιτοῦνε παρθένα, ζεοτή, ἐπαναστατικὴ ψυχὴ εἶναι ἀνίκανος ὁ κ. Ξεν. νὰ τὰ πραγματεῖται δίχως νὰ ἐκφυλιστοῦνε σὰ χέρια του σὲ ἀνούσιες ἐρωτικὲς ἱστορίες. Ἡ ψυχὴ τοῦ Γκόρκε, τοῦ Τολστόη κι ὅλων τῶν μεγάλων πρόδρομων τῆς σημερινῆς Ρούσικης ἐπανόστασης, θὰ γελᾶσθαι μὲ τὸν Ἀντάρτη τοῦ κ. Ξενόπουλου, πὺν ἂν τὰ κατάφερον νὰ βάλῃ σὲ χέρι τὴν κόρη τοῦ κόντε Νινυάρα θὰ τᾶθλεπε ὅλα μέλι γάλα τὰ πράγματα τῆς κοινωνίας καὶ δὲ θᾶσπαγε σὲ ξύλο καὶ τὸν κακόμοιρο τὸν κόντε Ροζάρο. Μὰ κοινωνικὸς ἀντάρτης δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ κεῖνος πὺν δοκίμασε νὰ βάλῃ σὲ χέρι μιὰ καλὴ προῖκα καὶ δὲν τὸ κατάφερε, κοινωνικὸς ἀντάρτης γίνεται κεῖνος πὺν βλέπει τὴ ζωὴ ὅχι μὲ μάτι ἐπιχειρηματία σὰν ἓνα πεδίο εὐκόλης ἐπιτυχίας, μὰ κεῖνος πὺν εἶδε τὴν κοινωνικὴ ἀνισότητα καὶ πότεσε θαθεῖα ἡ ψυχὴ του γι αὐτὴ καὶ πὺν θέλει νὰ καταρρίψῃ τοὺς κοινωνικοὺς φραγμοὺς ὅχι γιὰ τὴ στήθῃ ἄλλους δικούς του, μὰ γιὰ νὰ πλώσῃ σὲ ὅλον τὸν κόσμο τὴν Δικαιοσύνη καὶ τὴν Ἰσότητα. Ὁ κ. Ξεν. συνηθισμένος σις εὐκόλες ἐπιτυχίες, οὔτε πότεσε ὁ ἴδιος, οὔτε ἔνοιωσε ποτὲ κἂν τὸν πόνο τῆς λαϊκῆς ψυχῆς, πὺν γιὰ τὴν ἀστικὴ του ψυχὴ δὲν εἶναι παρὰ ἓνα πρόχειρο θέμα δηγηματογραφικῆς ἢ θεατρικῆς ἐκμετάλλευσης. Νὰ μοῦ τὸ θυμηθῇ πὺς σὲ λίγο ὁ κ. Ξεν. θὰ γράφῃ ἔργο σοσιαλιστικόν. Τὸ δῆγμα «Δίχως προσεχὴν» εἶναι μιὰ ἀπόπειρα νὰ βγῇ ἓνα καλὸ δῆγμα σταματούμεν στὴ μέση γιὰ τὸ κ. Ξεν. τέτοιους τύπους δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς ἐννοήσῃ καὶ νὰ τοὺς ἀποδώσῃ τεχνικά.

Μιλῆσαμε, τὸ ὁμολογοῦμε, μὲ κάποια δριμύτητα γιὰ τὸν κ. Ξεν. Δὲ θὰ τὸ κάναμε, δὲ θὰ τὸν ἀναφέραμε καὶ καθόλου, ἂ δὲ θεωροῦσαμε τὸν κ. Ξεν. σὰν ἓναν ἀντιπροσωπευτικὸν τύπον μιᾶς ἰδεολογίας πὺν γιὰ πρόγραμμα τῆς εἶχε πάντα τὴν εὐκόλη ἐπιτυχία, τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ λαϊκοῦ γούστου καὶ γι αὐτὰ στάθηκε

ἐπιζήμια στὴν πνευματικὴ προκοπὴ τοῦ τόπου, ὥστε νὰ εἶναι ἀνάγκη σήμερα νὰ ἀρχίσουμε τὸ ἔργο τῆς ἀναδημιουργίας ἀπὸ τὴν ἀρχή. Κι ὅμως δὲν τοῦλινε κάποιο ταλέντο. Μὲ μεγαλείτερο σεβασμὸ πρὸς τὴν τέχνη μποροῦσε νὰ ἐξελιχτῇ σ' ἓνα σεμνὸ τεχνίτη. Αὐτὸς προτίμησε τὴ δημοσιογραφικὴ ἐπιτυχία πὺν τὴν κέρδισε δέχεται μὰ μὲ ζημία τοῦ ταλέντου του.

Ὁ κ. Ξεν. ἀνέκει πὰ σὲ παρελθόν. Ὁ, μὲ εἶχε νὰ δώσῃ μέσα σὲ στενὸ περιβάλλον τῆς ἐπαρχιώτικης ζωῆς, ὑποθέτουμε πὺς τὸ δώσε πὰ ὀριστικά. Περσότερα δὲν ἐλπίζουμε. Μὰ σήμερα τὸ Ἑλληνικὸ δῆγμα τραβάει κάποιον ἄλλο δρόμο. Προσπαθεῖ δηλαδή νὰ χαράξῃ τὸ δρόμο του, βρίσκεται σὲ στάδιο τῆς ἐγγενικῆς προσπάθειας καὶ μὰ σεμνὴ, υψηλὴ προσπάθεια ἀξίζει περσότερο ἀπὸ χίλιες δημοσιογραφικὲς ἐπιτυχίες. Τὸ Ἑλλήν. δῆγμα ἔπαυε πὰ νὰ κινεῖται καὶ νὰ νᾶσσοσθῇ μέσα σὰ ἀσφυκτικὰ δροια ἐνὸς χωριοῦ ἢ μιᾶς ἐπαρχίας. Ζητάει νὰ πλώσῃ τὰ στενὰ τοῦ πάνω ἀπὸ τὴν πόλιν τὴν πλατεῖα καὶ τὴν πολυθρόνη, κι ἀκόμα πέρα, πάνω ἀπὸ ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα, ζητάει μὲ μάτι ἀγριπνο νὰ ἀφουγκραστῇ τὸν ἀντίλαλο κάποιας τρικυμίας πὺν σινταράσσει σήμερα ἄγρια τὸ πέλαγος τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς καὶ προσπαθεῖ νὰ γυρίσῃ τὸ ροῦ πρὸς νέους ὁρίζοντας. Αὐτὴ τὴ φωνὴ ζητοῦνε νὰ συλλάβουν σήμερα οἱ Ἕλληνες δηγηματογράφοι. Ἐτοί ὁ κ. Ξεν. πέφτει πὰ σήμερα σὰν καθυστερημένος σὰ δὲν τοῦ στάθηκε βολεῖο νὰ συγχρονιστῇ. Τὰ ριζία τῆς τέχνης του—ὅπως σημειώνει στὴν πρόλογόν του—τὰ χάρηκε πὰ. Καὶ πρέπει νὰ μένῃ εὐχαριστημένος. Κανείς δὲ χάρηκε τόσο τὴν εὐκόλη δόξα πὺν στάθηκε ἡ ἀμοιβὴ τῆς δημοσιογραφικῆς του δουλειᾶς. Τὴν εὐνοία τοῦ πολλοῦ κόσμου τὴν ἀπόλαυσε δίχως ἄλλο. Μὰ τὴν ἐχτίμηση τῶν διαλεχτῶν, τὴν ἔχασε γιὰ πάντα κ' εἶναι θλιβερό νὰ τὸν βλέπῃ κανεὶς σήμερα νὰ ψάχνῃ στὴν Αἴγυπτον γιὰ νὰ τὴν βρῇ. Κ' εἶναι εὐτύχημα πὺς τὴ στιγμή πὺν ὁ ἀστέρως τοῦ κ. Ξεν. γέρνει ὀριστικά πρὸς τὴ δόξαν του, τὸ Ἑλληνικὸ δῆγμα λειτερωμένο ἀπὸ κάθε λογιῆς σκλαβιά, μὲ βῆμα σταθερό, μὲ μάτι ἀνοιχτὸ τραβάει ἀργά, μὰ σίγουρα τὸ δρόμο τῆς μεγάλης Ζωῆς.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

ΕΡΓΑΤΕΣ

Μὲ τὸ βαρὺ Σταντὸ*στὸν ὄμο
Δίχως στιγμή νὰ ξεποστᾶσουν
Τρεβᾶνε τὸν αἰῶνον δρόμον.
Στὸ Γολγοθᾶ τοὺς γιὰ νὰ φτάσουν.

Ἀπ' ἀγασμένα μέτωπά τους
Ὁ ἴδρωτας σὰν αἷμα στάζει.
Καὶ τὸ θλιμμένο πέρασμά τους
Νεκροπομπὴ πελώρια μοιάζει.

Ἀποσταμένοι σιωπηλὰ τραβᾶνε
Οἱ Ἐργάτες—πόσοι Ναζωραῖοι!—
Καὶ μπρὸς καὶ πίσω τοὺς φυλᾶνε
Οἱ πλουτοκράτες—ἄλλοι Ἑβραῖοι.—

ΜΑΙΡΗ. ΑΣΤΑ